

GERENCSE MIKLÓS HORTOBÁGYI RIPORTSOROZATA I.

A boldog pusztajáró

Mekkora a Hortobágy? Sokáig úgy volt az a bennfentesek, mint a felhő árnyékával. Lehetetlen azt pontosan megmérni. Végre aztán a hidrológusok találta rá a legokosabb válaszra. Ha a táji valóságnak megfelelően a vízrajzi határokat vesszük alapul, akkor százhatvan ezer hektár a Hortobágy területe. Ebből ötvenkétezer hektár a Hortobágyi Nemzeti Park. Legnagyobb összefüggő darabja, egyszersmind legkevésbé háborgatott szentélye a kunmadarasi—nagyiváni pusztá: huszonegyezer hektár fölé borult itt a balzsamos csend.

Hol vannak a madarak?

Ez a huszonegyezer hektár a birodalma a boldog pusztajárónak, vagyis dr. Kovács Gábor agrármérnöknek, akit hivatalosan területkezelőnek neveznek, de ha rajtam múlna, felruháznám a Természet Apostola vagy a Pusztá Fejedelme címmel. De ha ily nagy titulus nem is adható komolyan, valami tűrhetőbbre módosítanám azt a lehetetlen „területkezelő” elnevezést.

Hozzá hasonló, nagyszerűen érdekes emberrel alig találkozhatunk. Az első benyomás alapján különös valaki. Termetre, küllemre igen megtévesztő. Hamisítatlan parasztfü, nem a vállasok fajtájából. Piperése, ruhádivatra mit sem ad. Tavaszról őszig mezítlenül jár a réteken — „azelőttiesen”, ahogy szívesen ismételteti a nagyívánaitól tanult szóhasználat. Egyetlen természetes dísz rajta az antracitfényű fekete haj, na meg az a sajátos mosoly, amely egyszerre fejez ki tartózkodást és jóindulatot.

Amint mondja, 1976. július 26-án, hétfői napon költözött Nagyivánba. Meredten csodálkoztak a Hortobágy széli faluban: doktor lenne ez az ember? Legfeljebb mezei gyalogmunkásnak vélhették. Pedig bizony megszerezte a doktorátust a debreceni agrár egyetemen. Disszertációját — a reá jellemző aszketikus helyszíni stúdiumok után — a hortobágyi halastavak madárvilágának dinamikájáról írta. Hogy mit jelent ez pontosan, azt én sem tudhatom, elég annyi, hogy nagyjából a halastavi madárvilág évszakonkénti változásairól, illetve változatosságairól szól a doktori értekezés.

Hihetnénk, hogy a tél a kellemes ásitások ideje Kovács Gábor számára. Nagy félreértés volna az ilyesmi. A kimerültségig dolgozott ezekben a napokban az ősmocsár jegén. Kilométerekre tehető csónakokat vágott tolaszkával a bozontosan vegyes nádrétegekben, hogy a nyájasabb évszakokban gond nélkül evezhessen be a fészkelőhelyekre. Békétűró természetét alaposan próbára tették az ornitológiai finomságokkal mit sem törődő nádaratók. Naponta viaskodott velük, nehogy legázolják tapintatlan gépeikkel a nélkülözhetetlen vízi pagonyokat, gyékényszigeteket, ahova a korán érkező madarak landolnak otthonalapító bizalommal.

Mit kell védeni?

Még szerencse, hogy a téli mocsárvilág körüli gondjain meg a madárváráson kívül akad százezer egyéb teendő. Árgus szemmel figyelni, nehogy műtrágyázzanak suttymban a szigorú védelem alatt álló területeken. Megpróbálják újra és újra ilyenkor januárban-februárban a pusztákon működő gazdaságok, holott betű sze-

rint ismerik a rendeletet, miszerint tilos a műtrágyázás a nemzeti park ama réteiben, melyeket időszakosan víz borít. És hát a kutak. A védett gémes kutak. Legalább nyolcvan van belőlük a kunmadarasi—nagyiváni pusztán. Mindegyiknek értéke, története van. Egyik-másik a típusaért fontos, mint például a debreceni kút-

A pusztá őre.

ágas. Nem villán, hanem vésett nyílásban fordul a gém. Megint másik a története miatt igényel kíméletet. Mint a Cédá-kút a Pentezugban. Sok lány belelőtte magát, amikor még másként vélekedtek a szerelemről. A legfontosabbak mégis a közönséges gémes kutak. Védni kell őket, mert nélkülözhetetlen tájékozódási pontok a póre-sík térségben. És nélkülözhetetlenek a hullámozó legeltetés miatt. Aszályos nyáron egyetlen kút is életet jelent. Ha Kovács Gábornak nem lenne gondja rájuk, elmúlnának hamarosan a látóhatárról.

Elég az hozzá, nap el nem múlhat úgy, hogy hanyagolná a pusztai barangolást. Se vásárnapja, se szabadsága. Ez szó szerint értendő. Igaz, senki nem kívánja tőle a megszakítatlan szolgálatot, de ha megparancsolná neki a kikapcsolódást, feltétlenül parancsszerű lenne. Tavaly ugyan elment két hétre Tihanyba. Kivételes eset volt, mint a nászút általában.

— Sejtettem, hogy baj lesz belőle — mondja még mindig sóhajos szánakozással. — Nem is bírtam ki a két hetet, a tizenegyedik napon pakoltam, hazajöttem. Beigazolódott a rossz előérzetem. Az egyik termelőszövetkezet (takarja a jótékony névtelenség) nekilátott szántani a Labodásban, ami védelmezett terület gyp. Ötven hektárt már kiszántottak, nyolcvan akartak, de útjárt álltam a további merényletnek.

Vélt könnyelműségét azóta sokszorosan jóvátette. Elnyűhetetlensége igazolására elősorolunk még néhány pontosabb ismertetést. A Hortobágyi Nemzeti Park reá jutó huszonegyezer hektárján vannak térségek, melyeken csak öt tör utat a hóba. Egyebek között Borzas és Nádudvar felé. Estéli sötétben vagy szempilláig érő ködben sem téved el — hazatalál a saját csapásán. Mire elér Zám déli részéig, tizenhét kilométert is ledolgozott. Pentezug ellenkező szélé sincs közelebb húsz kilométernél. Épp a minap talpalt el odáig a

hersegő szűz hóban, hogy lássa a fülespaicsirtát. Reményében csatlakozott ugyan, de találkozott egy sarkantyús sármánnyal. Amint a madárka a porcsin magvait bontogatta a száraz gubóból. Fényes lett a lelke az örömtől: rálelt a legritkább madarak egyikére! 1960 előtt nem is látták Magyarországon a sarkantyús sármányt. Otthona a lappföldi tundrára, s újabban a Hortobágy is.

Csak a bizonyosat

Ugyancsak januárban történt vele, hogy boszorkányos hóviharban kerékpározott el a huszonhárom kilométerre levő Hortobágy-Halastóhoz, kócsagot nézni. Tudni való, hogy nyílt víznél fordul elő a kócsag, mert csak ilyen helyen talál táplálékot. Odaérve győződött meg, hogy se nyílt víz, se kócsag. Ehelyett viszont jégmadarat észlelt. Ez sem utolsó, de indokoltak látszik a kétely: érdemes-e oda-vissza negyvenhat kilométernyi hóviharos utat végigvergődni kerékpáron egy gyenge remény kedvéért?

— Ez nem is kérdéses — állítja derűs meggyőződéssel az ornitológus. — Láttam egy kócsagot elrepülni a kunmadarasi pusztá fölött. Ebből következett a lehetőség, hogy hátha áttelelő madár nálunk a kócsag. Ha igen, esélyt csak a halastavaknál találhat, mégpedig lecsapolás alkalmával, amikor jégmentes a víz. Kóborló téli kócsagot máskor is észleltek. Ennek alapján megállapíthatnám följegyzéseimben, hogy a kócsag magyarországi áttelelése valószínű. De engem csak a bizonyosság nyugtat meg. Azért volt szükség arra a negyvenhat kilométeres útra, hogy vagy meggyőződjem az áttelelésről, vagy egyértelműen kizárjam a valószínűséget.

Az ilyen bizonyosságokért esztendőnként egy kerékpárt szaggat el. Motor nem kell neki, mert a madarakat nemcsak látni, de hallani is muszáj. Berregésben képesség érteni a pusztai madárvilág finom koncertjét. S az ilyen koncert nem csupán esztétikai gyönyörűség a fülnek, hanem nélkülözhetetlen értesítő közvevő a tudományos megfigyelőhöz. Amellett mestéri ügyességgel közelítheti meg kedvenceit, ami lehetetlenség a zajos motorral. Tapasztalhattuk, mire képes Kovács Gábor: lélegzetelállító közelségbe tudja lopni magát a madarakhoz. Nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem, hogy a kunmadarasi—nagyiváni pusztá madárvilágáról és mindennapi életéről készített színes diái ámulatba ejtettek. Ugyan ki más lenne képes rajta kívül napokon át hasalni az ugar-tyúk fészke körül! Karnyújtásnyira fotózta le őket! Madarakat, amelyek fél kilométernyi távolságban is felrebbennek, ha ember közelít feléjük.

Csodás sorozatainak egyike a négy évszak. Órákon át vetítette nekünk a nagyiváni tájházban, s a kísérő magyarázattal sem takarékoskodott, noha egyébként szófukar.

Még mindig az élmény bővülésében éltek. Megvallotta, téli este-ken gyakran mulattatja magát és feleségét ezzel a sorozattal, s a káprázatos változatosságú képekhez Vivaldi a társuk. Az évszakok zenéjére röpködnek a madarak, tündökölnek a szíki virágok, legelnek a gulyák, s hunyorognak a habzó bundájú komondorkölykök.

Következik:

2. NAPHOSSZAT VERŐFÉNYBEN

TAKARÉKOSABBAN

A NÉPSZABADSÁG PÁLYÁZATA

Van becsülete a szénnek

Több mint ötszáz dolgozunk a Tatabányai Szénbányák Vállalat nyugati 2-es számú bányáuzemében. Naponta csaknem ezer tonna szén hozunk felszínre. Ma az egész országnak egyre nagyobb szüksége van a szénre. Érezzük, tudjuk, hogy számítanak a mi munkánkra is: minden tonnára, amelyet a mélyből felhozunk. Igyekezzünk is, hogy feladatunknak hiánytalanul eleget tegyünk.

Szocialista brigádjaik tavaly derekasan dolgoztak, különösen az év második fele hozott kiváló eredményeket. A fellendülő munkakedv, a széles körű munkaverseny segítette bányáuzemünket ahhoz, hogy az év végéig vállalt csaknem háromszáz ezer tonna szénen már november 20-ra sikerült felszínre hozni. A hátra levő nem egészen másfél hónap alatt még harminchárom ezer tonnával növeltük terven felüli termelésünket. E kiváló eredményeknek köszönhető, hogy tonnánként huszonkét forinttal csökkentettük széntermelésünk költségeit.

Sok kezdeményezés, kiváló ötlet megvalósítása rejlik eredményeink mögött. A Vörös Október szocialista brigád kétszáz ezer forint megtakarítást ért el gépeinek gondos üzemeltetésével, jó kihasználásával. Több száz ezer forintot takarítottunk meg például azzal, hogy csökkentettük a drága import fenyőfa felhasználását; hazai lombos keményfával ácsoltuk az elővájtások állványait. Hamarosan szerzünk egy fűrészgépet is, és az öreg, elbontott fenyőtákokat ennek segítségével újból béléli anyagként használhatjuk majd.

De különösen büszkéek vagyunk az EW-130 L szénkombájn életre keltésére, illetőleg maximális kihasználására. Ez a szénkombájn tíz évvel ezelőtt nyolcmillió forintba került, három évvel ezelőtt amortizálódott annyira, hogy eszmei értéke mindössze száz forint lett. Ezt a gépet már ki kellett volna selejtezni, de még a mai napig is hibátlanul működik. A halálra ítélt gépet tavaly a Kassa István szocialista brigád és az iparos gárda felújította. Gondos, odaadó munkájuk eredményeként az öreg monstrum életre kelt. Ma a napi csaknem ezer tonna szén hatvan százalékát a gép segítségével termeljük ki. Csupán azzal, hogy a kiseléjeztésre szánt gépet újra munkába állítottuk, több milliót takarítottunk meg.

Jó kezdeményezés volt az is, hogy bányánkban a szállítószalag mentén palaválogató helyeket hoztunk létre. Így tisztább szénhez jutottunk, s ennek következtében úgynevezett tisztaszen-tervünket huszonöt ezer tonnával tudtuk túlteljesíteni.

Említtést érdemel, hogy az egyik fronton új típusú hidraulikus tármakat alkalmaztunk, s a megnőtt állóképesség következtében lehetővé vált a maróhengeres szénlejtés, a kimagasított bányatér-égekbe ugyanis a gép már be tudott menni. Így a jövőben a hagyományos robbantásos módon csupán a fülkéből kell kizúszni a szén.

Pintér László

üzemi versenytámasz,
Tatabányai Szénbányák
nyugati 2-es számú bányáuzem

Olcsóbb importanyaggal

Tizenhárom tagú szocialista brigádunk az Ikarus móri 3-as számú gyáregységében dolgozik. Mi készíttük az Ikarus autóbuszok üléseinek habanyagát. Erre a rugalmas műanyag habra kerül a busz üléshuzata műbőrrel vagy más anyaggal.

Korábban a hab alapanyagát jó drágán, nyugatnémet importból szereztük be. Ez a körülmény arra ösztönözött bennünket, hogy megpróbáljuk az NDK-ból származó alapanyagokkal pótolni a nyugatnémet importot. Ez persze nem ment olyan könnyen, ahogy elgondoltuk. A habosító gépsor nem mindig engedelmességet az új anyagnak. Rengeteg selejt és javítanivaló gyűlt össze abban a habpihentetőben, ahol a frissen készült és megfelelő minőségű üléshabokat is huszonnégy óráig tárolnunk kellett. Ugyanis az üléshab kihűlésének ennyi az előírt ideje. Gépek, gyakran csorbahagyott bennünk, nem tudtuk a kívánt minőséget előállítani. Itthoni ragasztóanyaggal hoztuk helyre a selejtes darabokat. Sok pluszmunkát és időt fordítottunk a javításokra.

Egy alkalommal brigádgűlésen elhatároztuk, hogy új munkamódszert dolgozzunk ki. Azon meglepedt, amikor a selejt keletkezik, kijavítjuk, s a tárolóba már csak a javított ülést kerülhet. Hajtottuk magunkat, és a fáradság sem vette el a kedvünket, sőt még nagyobb elhatározással fektettünk neki a munkának. Eddig, ha egy-egy üléshab nem volt megfelelő, a ráhabosított ülést is selejtes lett. Az aztán addig hanyódott ide-

oda, amíg meg nem javítottuk. Most, ha nem volt szabványos az üléshab, rögtön helyrehoztuk, vagy a már rákerült üléshabot leszakítottuk, s kijavítva újra elkészítettük. Régebben ezerszárm, rá volt ilyen rossz üléseink. Ma már ilyen egyáltalán nem vagy csak nagyon ritkán fordul elő.

Végül is sikerült a feladattal megbirkóznunk. Az NDK-ból származó alapanyagból elő tudtuk állítani a kívánságnak megfelelő műanyaghabot, s ezzel egy év alatt csaknem háromszáz ezer forintot takarítottunk meg.

Van egy másik jelentékeny újításunk is, amely szintén importanyag megtakarítására vonatkozik. Úgynevezett formaleválasztó folyadékkal dolgozunk, ami import vegyi anyag, s arra szolgál, hogy az elkészült habformát könnyűszerrel leválasztassuk az öntőformáról. Ez a vegyi anyag a habon a viaszréteghez hasonló bevonatot képez, s egyúttal hűti a forró habot. A folyadék különként hatvanhét forint. A technológia szerinti pontos anyagfelhasználásunk eredményeként hét-nyolc százalékos megtakarítást érünk el. Ez azt jelenti, hogy kétezer kiló vegyszert marad, meg, amit a következő habosító műveleteknél használhatunk fel. A megtakarított anyag értéke több mint százharmincezer forint.

Az új módszerrel már jól, begyakoroltan és eredményesen dolgozunk. A korábbi, meglehetősen magas selejtszázalékunkat sikerült a minimálisra, 1,7 százalékra csökkentenünk.

Marosi Jánosné

szocialista brigádvezető
az Ikarus móri 3-as számú gyáregységében

ELECTRICA SPECIAL

NDK MOSÓAUTOMATA
SZAKÜZLET (BPVI, LENIN krt. 94.)

ISMÉT FELVESZÜNK ELŐJEGYZÉST
WVA 511-ES AUTOMATA MOSÓGÉPRE
Ára: 9960 Ft.